

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 lipca 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych - (...) Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku J. J. z dnia 12 czerwca 2023 roku, odmówił mu prawa do przyznania rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że nie został udokumentowany 15-letni okres wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach do dnia 31 grudnia 2008 roku, wskazując, że wnioskodawca udowodnił okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach jedynie w wymiarze 11 lat, 3 miesięcy i 3 dni, odmawiając zaliczenia jako pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze okresów pracy: w (...) od dnia 2 maja 1983 roku do dnia 31 grudnia 1988 roku oraz w (...) od dnia 6 lipca 1988 roku do dnia 20 września 1991 roku, od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 30 września 1994 roku oraz od dnia 21 listopada 1994 roku do dnia 31 marca 1995 roku z uwagi na brak złożenia za te okresy świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach. (decyzja z dnia 5 lipca 2023 roku k.99 akt ZUS E2/021247162)

W dniu 31 lipca 2023 roku J. J. odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o zaliczenie okresu pracy w (...) od dnia 2 maja 1983 roku do dnia 31 grudnia 1988 roku oraz w (...) od dnia 6 lipca 1988 roku do dnia 20 września 1991 roku, od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 30 września 1994 roku oraz od dnia 21 listopada 1994 roku do dnia 31 marca 1995 roku jako pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i przyznanie mu prawa do rekompensaty z tytułu utraty możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu wskazał, że w podanych okresach pracował jako galwanizer na stałe, w pełnym wymiarze czasu pracy, za co miał wypłacany dodatek szkodliwy. (odwołanie – k. 3-7)

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przytaczając argumentację wskazaną w zaskarżonej decyzji oraz podniósł, że w aktach sprawy brak jest świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych, które potwierdzałyby pracę w warunkach szczególnych w podanych przez ubezpieczonego okresach. (odpowiedź na odwołanie – k. 26-27)

Na rozprawie pełnomocnik wnioskodawcy poparł odwołanie i wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, zaś pełnomocnik ZUS wniósł o jego oddalenie. (końcowe stanowisko stron – rozprawa z dnia 16 stycznia 2024 roku e-protokół (...):47:39 – 00:51:10 – płyta CD – k. 51)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

J. J. urodził się w dniu (...). (okoliczność bezsporna)

W okresie od dnia 2 maja 1983 roku do dnia 31 grudnia 1988 roku był zatrudniony w (...) na stanowisku galwanizera w pełnym wymiarze czasu pracy. (umowa o pracę – k. 19, angaż k 20, zeznania świadka W. K. e-protokół rozprawy zapis 00:35:12 – 00:42:05 – płyta CD – k. 51, zeznania świadka A. K. e-protokół zapis 00:25:27 – 00:35:12 – płyta CD – k. 51, przesłuchanie wnioskodawcy e-protokół rozprawy zapis 00:46:44 – 00:47:39 – płyta CD – k. 51 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e-protokół rozprawy zapis 00:02:57 – 00:22:35 – płyta CD – k. 51)

W okresie od dnia 6 lipca 1988 do dnia 20 września 1991 roku, następnie od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 30 września 1994 roku i od dnia 21 listopada 1994 roku do dnia 31 marca 1995 roku wnioskodawca był zatrudniony w (...) Przedsiębiorstwie Produkcyjno-Usługowo-Handlowym na stanowisku galwanizera, w pełnym wymiarze czasu pracy. (umowa o pracę k 21, angaże k 22-23, umowa o pracę k 24, angaż k 25, świadectwo pracy – k. 51 akt ZUS, zeznania świadka A. K. e-protokół rozprawy zapis 00:25:27 – 00:35:12 – płyta CD – k. 51, przesłuchanie wnioskodawcy e-protokół rozprawy zapis 00:46:44 – 00:47:39 – płyta CD – k. 51 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e-protokół rozprawy zapis 00:02:57 – 00:22:35 – płyta CD – k. 51)

Będąc zatrudnionym w obu wskazanych zakładach w podanych okresach skarżący wykonywał tylko pracę galwanizera, świadcząc ją w pełnym wymiarze czasu pracy, nie był delegowany do żadnych innych prac.

Przy galwanizowaniu, przy którym pracował ubezpieczony odbywał się proces odtłuszczenia chemicznego, odtłuszczenia elektrochemicznego, trawienia chemicznego i dotrawiania metali przed samym założeniem na wannę.

J. J. pracował przy kąpielach cyjankalicznych do miedziowania i przy kąpielach cyjankalicznych do mosiądzowania. Do tego był używany cyjanek miedzi, cyjanek sodu, winian sodowo-potasowy, węgiel sodowy i cyjanek cynku.

W tych warunkach wnioskodawca pracował przez 8 godzin dziennie, tylko z przerwą na posiłek. Był wyposażony w ubranie kwasoodporne galwaniczne, rękawice gumowe.

Wnioskodawca regenerował też ścieki pogalwaniczne, do których dodatkowo zakładał maseczki.

W miejscu wykonywania pracy przez ubezpieczonego – w galwanizerni panował hałas wytworzony przez wyciągi znajdujące się przy wannach.

We wskazanych okresach zatrudnienia wnioskodawcy nie było przestoi w wymienionych zakładach.

W obu tych zakładach (...) otrzymywał dodatek za pracę w szczególnych warunkach.

(zeznania świadka A. K. e-protokół rozprawy zapis 00:25:27 – 00:35:12 – płyta CD – k. 51, zeznania świadka W. K. e-protokół rozprawy 00:35:12 – 00:42:05 – płyta CD – k. 51, przesłuchanie wnioskodawcy e-protokół rozprawy zapis 00:46:44 – 00:47:39 – płyta CD – k. 51 w związku z informacyjnymi wyjaśnieniami e-protokół rozprawy zapis 00:02:57 – 00:22:35 – płyta CD – k. 51)

Wnioskodawca nie otrzymał z wymienionych zakładów świadectw pracy w warunkach szczególnych. (okoliczność bezsporna).

W dniu 30 marca 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. przyznał urzędu ubezpieczonemu prawo do emerytury od dnia 29 marca 2023 roku tj. od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. (decyzja k.86-88 akt ZUS)

W dniu 12 czerwca 2023 roku wnioskodawca złożył do ZUS wnioski o ponowne obliczenie świadczenia emerytalno-rentowego i przyznanie rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. (wniosek - k. 95-96 akt ZUS)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy, w tym w aktach ZUS, na podstawie zeznań świadków oraz korespondującego z tymi dowodami przesłuchania ubezpieczonego.

Zebrany materiał dowodowy Sąd uznał za kompletny i spójny, a tym samym za wystarczający do poczynienia ustaleń faktycznych oraz na rozstrzygnięcie sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne.

Stosownie do art. 2 pkt. 5 i art.21 ust.1 ustawy o emeryturach pomostowych (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 164) rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Celem rekompensaty, podobnie jak i emerytury pomostowej, jest łagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych przy pracach w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W przypadku rekompensaty realizacja tego celu polega jednak nie na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, lecz na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku

emerytalnego (tak M. Zieleniecki - Komentarz do art.21 ustawy o emeryturach pomostowych, LEX, por. też wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 31.03.2016 r., III AUa 1899/15 – LEX 2044406).

Zgodnie z art.21 ust.1 cytowanej ustawy rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Stosownie do treści ust. 2 tego przepisu rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W myśl art. 23 ust.1 i 2 powołanej ustawy ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę; rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Artykuł 2 pkt 5 i art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych formułują dwie zasadnicze przesłanki nabycia prawa do rekompensaty, tj.:

- 1) nienabycie prawa do emerytury pomostowej,
- 2) osiągnięcie okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynoszącego co najmniej 15 lat.

Przesłanką negatywną zawartą w art. 21 ust.2 ustawy o emeryturach pomostowych jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że odwołujący nie nabył prawa do emerytury pomostowej ani prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym w związku z wykonywaniem pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

Okoliczność sporna w przedmiotowej sprawie dotyczy zatem ostatecznie posiadania przez ubezpieczonego wymaganego 15 - letniego okresu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Stosownie do treści art. 32 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz.1251), za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych.

Z kolei art. 32 ust.4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, to jest na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz.43 ze zm.).

Z § 1 cytowanego rozporządzenia wynika, że jego treść stosuje się do pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, wymienione w §4-15 rozporządzenia oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia.

W świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia oraz zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, przy czym powyższe okoliczności pracownik jest obowiązany udowodnić (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 1997 roku, II UKN 417/97, (...) i US (...) i wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2000 roku, II UKN 39/00, Prok. i Prawo (...))

Stosownie do treści § 2 ust. 2 rozporządzenia, okresy takiej pracy stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według określonego wzoru, lub świadectwie pracy.

Podkreślić należy, iż ustawodawca w obecnie obowiązujących przepisach celowo odszedł od szczegółowego określania stanowisk pracy, skupiając się na zakresach obowiązków, bowiem nazwy stanowisk pracy mogły być bardzo różne w zależności od zakładu pracy. Ponadto ustalano je często na długo przed wejściem w życie przepisów określających pracę w warunkach szczególnych. Z tej przyczyny Sąd ma nie tylko prawo, ale i obowiązek ustalać rzeczywisty zakres obowiązków, bez względu na nazwę stanowiska.

Dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze. Przy ustalaniu okresów pracy w szczególnych warunkach, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, nie jest dopuszczalne zaliczanie innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika w stopniu powodującym wcześniejszą utratę zdolności do zatrudnienia i nie zostały wymienione w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia. (por. wyrok SN z dnia z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 395/13).

W sprawie o świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych, gdzie przedmiotem ustaleń sądu ma być charakter zatrudnienia, dokonywanie ustaleń stanu faktycznego odbywa się z reguły poprzez przeprowadzenie dowodów osobowych oraz - o ile to jest możliwe - dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach osobowych. Osobowe źródła dowodowe (w tym zarówno zeznania świadków, jak i strony procesowej) muszą być skonfrontowane z istniejącą dokumentacją i dopiero uzyskanie przekonania graniczącego z pewnością co do przebiegu zatrudnienia, może pozwolić na pozytywne rozstrzygnięcie o prawie do świadczeń. Ocena osobowych źródeł dowodowych musi być przy tym wolna od jakiegokolwiek dowolności, uwzględniając reguły logiki oraz zasady doświadczenia zawodowego. (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 27 października 2016 r., III AUa 41/16)

Tym samym brak świadectwa pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub wydanie świadectwa, które nie spełnia wymagań formalnych nie przekreśla ustalenia, że tego rodzaju praca była wykonywana. Zastosowanie mają art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. Strony mają też prawo podważać moc dowodową dokumentów, w tym także świadectwa pracy, które jest dokumentem prywatnym i podlega ocenie przez sąd zgodnie z zasadami art. 233 § 1 k.p.c. W postępowaniu sądowym nie jest dopuszczalne oparcie się wyłącznie na zeznaniach świadków, w sytuacji, gdy z dokumentów wynikają okoliczności przeciwne. (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 20 lipca 2016 r, III AUa 690/15)

W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd przyjął, że ubezpieczony posiada wymagany 15 - letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało bowiem, że wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy prace w szczególnych warunkach w okresie od dnia 2 maja 1983 roku do dnia 31 grudnia 1988 roku (5 lat, 7 miesięcy i 29 dni), kiedy był zatrudniony w firmie (...) oraz w okresach od dnia 6 lipca 1988 do dnia 20 września 1991 roku (3 lata, 2 miesiące i 14 dni), od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 30 września 1994 roku (3 lata, 4 miesiące i 30 dni) oraz od dnia 21 listopada 1994 roku do dnia 31 marca 1995 roku (4 miesiące i 10 dni), kiedy był zatrudniony w firmie (...). Łącznie powyższe okresy dają staż pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 11 lat, 7 miesięcy i 22 dni.

Wnioskodawca – jak wynika z dowodów przeprowadzonych w niniejszej sprawie - był zatrudniony w obu wymienionych zakładach, mających siedzibę w tym samym miejscu (zmieniła się jedynie nazwa firmy) tylko na

stanowisku galwanizera, gdzie pracował w pełnym wymiarze czasu pracy i nie był delegowany do żadnych innych prac. W okresach tego zatrudnienia nie było żadnych przestoi w tych zakładach.

Materiał dowodowy zgromadzony w niniejszej sprawie potwierdził też, że w obu zakładach (...) otrzymywał dodatek za pracę w szczególnych warunkach.

Nawiązując do stanowiska zajmowanego przez odwołującego, Sąd zważył, że znajduje ono odzwierciedlenie w dziale III wykazu A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Praca wnioskodawcy jako galwanizera odpowiada pozycji 76, określającej prace w hartowniach i wytrawialniach, praca ocynkowaczy, ocynoaczy, kadmowaczy oraz galwanizerów - cynkiem, miedzią, chromem, kadmem i niklem.

Praca galwanizera została także zaliczona do prac w warunkach szczególnych na mocy poz.76 pkt 1 działu III wykazu A – stanowiącego załącznik do zarządzenia Nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7 lipca 1987 roku (Dz.Urz. MPChIL Nr 4)

Przy zaliczeniu spornych okresów pracy odwołujący legitymuje się zatem co najmniej 15-letnim okresem pracy w warunkach szczególnych do dnia 31 grudnia 2008 roku w rozumieniu przepisów wskazanego rozporządzenia (łącznie jest to 22 lat, 10 miesięcy i 25 dni).

Mając na względzie powyższe, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art.98 k.p.c. w zw. z § 9 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U z 2015 r. poz. 1800).

SSO Paulina Kuźma

D.J.